

MARIJKE EKELSCHOT

Zijn kresjes goed voor moeders?¹

Zijn kresjes nu goed voor moeders, of niet? Een prangende vraag. Het antwoord kan immers vergaande gevolgen hebben voor het vrouwenleven in het algemeen en voor de prioriteitenstelling van de vrouwenbeweging in het bijzonder. Wij zochten het dus voor u uit. Niet alleen aan de hand van een *literatuurstudie*, maar ook door *veldonderzoek*.

Om bij het laatste te beginnen, het veldonderzoek was niet gemakkelijk. Onmiddellijk werden we gekonfronteerd met de zogenaamde 'observer's paradox': wij wilden het spontane gedrag van moeders in de kresj bestuderen, maar door onze aanwezigheid beïnvloedden we hun gedrag. Ook onze fotografe moest in zeer moeilijke omstandigheden werken. Hoewel het ons vrij lang lukte onopgemerkt door de moeders ons werk te doen, kregen ze ons toch uiteindelijk in de gaten. Ze raakten zo opgewonden dat wij moesten ophouden met ons werk. De kresjleidster bleek later zoveel moeite gehad te hebben met het weer rustig krijgen van de moeders, dat zij ons geen toestemming wou geven om nog een keer te komen observeren.

Veldonderzoek: Hoewel we dus te weinig tijd hadden gehad om echt diepgaand onderzoek te doen, ontdekten we toch een aantal saillante gegevens. Zo viel eigenlijk meteen al op dat in de kresj alles voor moeders veel te *klein* was. De poppenhoek bijvoorbeeld. Bij het inrichten van de poppenhoek en bij de aanschaf van poppen en poppenwagens, was duidelijk geen rekening gehouden met het formaat van de gemiddelde moeder. Wij zagen dan ook dat de moeders in hun spelen met de poppen en de poppenwagens aan geen enkele matragogiese doelstelling beantwoordden. Ze leerden niet - tenminste niet zichtbaar voor ons - om via de poppen van zichzelf te abstraheren en een begin te maken met de opbouw van een zelfbeeld. Ze gooiden daarentegen met de poppen, gingen er op zitten en sloegen elkaar ermee.

Ook de zandbak was veel te klein. Zo klein dat twee moeders met elkaar de beschikbare ruimte dusdanig vulden, dat zijzelf noch enige andere moeder bij het zand konden komen. Ook de vervoermiddelen - steppen en autoos - waren absoluut niet op het formaat van de moeders afgestemd. Zowel het materiaal waaruit ze vervaardigd waren als de afmetingen waarin ze uitgevoerd waren, verhinderden de moeders om er functioneel - dat wil zeggen in termen van tijd-ruimte-uitdagingen - mee te spelen. Slechts één moeder zagen wij dan ook maar een autootje gebruiken om zichzelf voort te bewegen. Helaas bestond er een dusdanig disproportioneel verband tussen haar motoriek en het voertuig, dat die activiteit in een val en een huil partij eindigde.

Literatuuronderzoek: Eerst toetsten wij onze infrastructurale bevindingen aan de door Jansen, Vermeer, e.a. verrichte studie, die onder de titel *Konstruktie, rekonstruktie en destruktie in de kleinbouw* in 1981 in Delft verscheen. De matentabellen die zij ontwikkelden vergeleken wij met de uitkomsten van onze metingen in de kresj. Wij kwamen tot de konklusie dat naar internationale standaarden gemeten, de infrastructuur van de kresj inderdaad absoluut onvoldoende is voor moeders.

Voor de sociaal-psychologische kontekst van het kresjgebeuren gebruikten wij *Children in groups* van Tiger en Fox (Londen 1976). Tiger en Fox deden in opdracht van de Unesco -in het kader van de vreedzame coëxistentie - onderzoek naar het gedrag van kindergroepen die gekonfronteerd worden met groepen volwassenen. Volgens Tiger en Fox treedt bij een bepaalde verhouding kinderen-volwassenen een deblokkering van de agressie van kinderen op. Wanneer die kinderen vervolgens niet verhinderd worden om hun agressie in een systeem van kind-gebonden agressiviteit te bundelen, dan kan zich een voor volwassenen

¹ Verschenen in Anneke van Baalen & Marijke Ekelschot, *Tegennatuurlijk*, Amsterdam 1985, De Bonte Was

levensgevaarlijke situatie ontwikkelen. (Desgevraagd vertelde de kresjleidster ons later dat zij inderdaad de kinderen had weggehouden van de moeders, in plaats van omgekeerd. In onze matrifokaliteit was ons dat tijdens het kresjbezoek ontgaan.)

Voor een verklaring van de agressie van de moeders onderling, maakten wij gebruik van *De handel en wandel in kresjes* van de hand van Gayle Rubin (New York 1952). Rubin verklaart de intermoederlijke agressie vanuit het ontbreken van enige cirkulatie in phallussen. Er is daardoor geen enkel gedragsbepalend element. Zij beweert dat in hun verontwaardiging over het ontbreken van een heteroseksueel systeem, de moeders elkaar de schuld geven. De agressie die daarbij optreedt zou, volgens Rubin, door het ophangen van spiegels in de kresj, uiteindelijk naar het brandpunt van de vrouwelijke identiteit kunnen wijzen.

Konklusie: Wij vinden het moeilijk om een konklusie uit ons onderzoek te trekken. Enerzijds lijkt het voor de hand te liggen dat moeders maar beter niet in kresjes kunnen worden ondergebracht, maar anderzijds zijn er misschien toch wel - tijdens onze afwezigheid in de kresj - voorvallen geweest die ons van het tegenovergestelde hadden kunnen overtuigen.